

**ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА**

ЗАТВЕРДЖЕНО

вченою радою університету

протокол № 11 від 27 січня 2026 р.,

затвердив до виконання наказом ректора

від 27.01.2026 р. № 28

Богдан БУЯК

ПРОГРАМА

**підвищення кваліфікації педагогічних працівників
закладів загальної середньої освіти
«НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В НУШ»**

Розробники:

Бачинська Галина Василівна, кандидат філологічних наук, доцент, декан факультету філології і журналістики ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Вільчинська Тетяна Пилипівна, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри української мови та славістики ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Тележкіна Олеся Олександрівна, доктор філологічних наук, професор, професор кафедри української мови та славістики ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Напрямок підвищення кваліфікації: Сучасні підходи до навчання в Новій українській школі на рівні базової середньої освіти.

Розроблено на основі типової програми:

Типова програма підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують новий Державний стандарт базової середньої освіти. Наказ МОН України від 12.10.2022 р. № 904.

Термін дії програми: з 2026 до 2031 року.

Рецензенти:

Криськів Мирослава Йосипівна, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри української мови та славістики ТНПУ імені Володимира Гнатюка.

Гапон Леся Олексіївна, кандидат філологічних наук, консультант (українська мова та література) Тернопільського комунального методичного центру науково-освітніх інновацій та моніторингу.

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Актуальність програми підвищення кваліфікації вчителів української мови в умовах НУШ зумовлена необхідністю трансформації освітнього процесу від репродуктивного засвоєння правил до розвитку цілісної комунікативної та медійної компетентності учнів. У контексті завершення перехідного періоду впровадження норм «Українського правопису» 2019 року, стрімкої цифровізації освіти та викликів штучного інтелекту, педагог потребує оновлення інструментарію для роботи з текстоцентричними завданнями, впровадження стратегій розвитку критичного мислення школярів.

Цільова група: учителі закладів загальної середньої освіти, які забезпечуватимуть реалізацію Державного стандарту базової середньої освіти під час викладання української мови.

Обсяг (тривалість навчання): 30 годин (1 кредит ЄКТС).

Особливості реалізації програми підвищення кваліфікації вчителів української мови в межах НУШ базуються на поєднанні академічної глибини та практико-орієнтованого підходу. Головний акцент зміщено з лекційного викладу на активну взаємодію та симуляцію реальних навчальних ситуацій. Процес навчання спрямований на трансформацію ролі вчителя-словесника з контролера у фасилітатора, що забезпечує формування інноваційного, етично безпечного та національно орієнтованого освітнього середовища.

Форма (форми) підвищення кваліфікації: інституційна (очна, дистанційна, змішана).

Мета підвищення кваліфікації: системне вдосконалення професійних компетентностей вчителів-словесників для успішної реалізації вимог Державного стандарту базової середньої освіти. Вона передбачає опанування інноваційних методик текстоцентричного навчання, розвиток критичного мислення та впровадження інструментів формувального оцінювання.

Завдання підвищення кваліфікації:

– формування психолого-педагогічної та фахової готовності педагогів закладів загальної середньої освіти до виконання стратегічних завдань трансформації національної освітньої галузі в контексті глобалізаційних процесів та інтеграції до світової освітньої спільноти;

– удосконалення методологічного базису, теоретичної підготовки та лідерського потенціалу вчителів, необхідних для ефективної професійної діяльності в умовах реформування змістових ліній освіти;

– опанування інноваційного інструментарію, сучасних педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій з метою їх імплементації в освітній процес;

- розвиток когнітивних навичок критичного сприйняття інформації, самостійності мислення та здатності до системного аналізу педагогічних явищ і процесів;

- удосконалення вмінь здійснювати синтез теоретичних знань та практичного досвіду в професійній діяльності, що є передумовою створення інноваційного освітнього середовища;

- актуалізація здатності до рефлексії та проектування індивідуальної траєкторії професійного самовдосконалення задля забезпечення високої якості освітніх послуг.

Удосконалення компетентностей:

A2. Предметно-методична

A3. Інформаційно-цифрова

Г3. Оцінювально-аналітична

Д1. Здатність до навчання впродовж життя

Очікувані результати підвищення кваліфікації

Знання і розуміння:

- сутнісних характеристик сучасних підходів до навчання в Новій українській школі;

- умов ефективного перебігу кооперативного навчання;

- методів кооперативного навчання та формування колективної відповідальності;

- сутності принципів діяльнісного підходу в навчанні та інструменти його реалізації в освітньому процесі;

- стратегій розвитку критичного мислення та когнітивної гнучкості.

Уміння:

- організовувати педагогічну діяльність на засадах сучасних підходів до навчання в НУШ;

- конструювати та реалізувати сучасні програми навчання здобувачів освіти із використанням новітніх методик згідно з Концепцією «Нова українська школа»;

- формувати в закладі та поза його стінами освітнього середовища, яке сприяє творчій самореалізації здобувачів та освітян;

- створювати рефлексивне навчальне середовище.

Цінності:

- дитиноцентризм, цінність особистості, формування громадянської та національної ідентичності, полікультурність;

- готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток;

- здатність планувати освітній процес на засадах Концепції Нової української школи.

Система та критерії оцінювання результатів підвищення кваліфікації педагогів побудовані на основі компетентнісного підходу. Оцінювання фокусується не лише на обсязі засвоєних знань, а й на здатності педагога імплементувати ці знання в освітній процес.

Система оцінювання

Система включає три взаємопов'язані етапи. Це уможливить відстеження динаміку професійного розвитку:

Вхідне діагностування: анкетування.

Поточне (формувальне) оцінювання: оцінювання в процесі виконання практичних завдань, кейс-стаді, участі в дискусіях та майстер-класах; передбачає надання конструктивного зворотного зв'язку від викладача та колег (взаємооцінювання).

Підсумковий контроль: виконання та захист випускної творчої роботи (фрагмент уроку), що демонструє інтеграцію набутих компетентностей.

Оцінювання здійснюється за такими основними показниками

Критерій	Показники успішності
Методична інноваційність	уміння проектувати уроки на засадах текстоцентризму; ефективне використання прийомів інтерактивного навчання
Цифрова вправність	здатність створювати інтерактивний контент за допомогою онлайн-сервісів та етично застосовувати ШІ в підготовці до занять
Оцінювальна компетентність	розроблення чітких критеріїв оцінювання навчальних досягнень учнів; володіння техніками оцінювання

Шкала та рівні досягнень

Результат підвищення кваліфікації фіксується за двобальною шкалою («зараховано» / «не зараховано») на основі накопичувальної системи балів.

Високий рівень (90–100 балів): слухач демонструє здатність до творчого переосмислення матеріалу, пропонує авторські методичні рішення, вільно володіє ІКТ-інструментами.

Достатній рівень (75–89 балів): слухач коректно виконує практичні завдання, використовує запропоновані методичні шаблони.

Пороговий рівень (60–74 бали): слухач засвоїв основні теоретичні положення, проте потребує допомоги в практичному застосуванні інструментарію або допускає поодинокі помилки в складних випадках його застосування.

Документ про підвищення кваліфікації: видається свідоцтво відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України від 21.08.2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» та наказом Міністерства освіти і науки України від 30.10.2020 р. № 1341 «Про затвердження Методичних рекомендацій для професійного розвитку науково-педагогічних працівників» і оприлюднюється в реєстрі виданих свідоцтв на сайті ТНПУ.

Вартість: 1020 грн (10 осіб у групі), 1500 грн (5 осіб у групі).

2. НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

Програмою передбачено, що слухачі опанують інструментарій для розвитку критичного, креативного і системного мислення учнів, навчатися інтегрувати цифрові технології в освітній процес, а також освоють стратегії оцінювання та психологічні прийоми стимулювання навчальної мотивації. Кінцевим результатом програми є формування здатності педагога проектувати сучасний текстоцентричний урок, який ґрунтується на принципах практико-орієнтованого підходу, що дозволяє вчителю ефективно трансформувати освітнє середовище відповідно до запитів суспільства XXI століття.

Особливістю (вид діяльності) є поєднання компетентнісного і діяльнісного підходів у навчанні дорослих, текстоцентрична спрямованість та інтеграція цифрових застосунків в освітній процес.

Самостійна робота передбачає розроблення навчальних матеріалів до уроку (із застосуванням технік відповідно до опрацьованої теми).

Підсумкові заходи: за результатами опрацювання матеріалів курсу слухачі мають скласти і презентувати фрагмент уроку української мови із використанням опрацьованих технік і прийомів.

Зміст програми складається з 2 модулів та 6 взаємопов'язаних тем. На етапі завершення навчання за Програмою слухачі виконують і захищають випускню творчу роботу (фрагмент уроку), що демонструє інтеграцію набутих компетентностей.

Учасники, які успішно пройшли навчання та склали підсумковий контроль, отримують свідоцтво.

Кількість годин, що відводиться на засвоєння змісту Програми, складає: 30 год, з них: 8 год – лекційні заняття, 16 год – практична робота, 4 год – самостійна робота, 2 год – контрольні заходи.

Навчально-тематичний план

Назва навчальних тем	Кількість годин				
	Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота	Контрольні заходи	Усього
МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА»					
Тема 1.1. Синтез діяльнісного і компетентнісного підходів у навчанні в реаліях сьогодення.	2	2	1	–	5
Тема 1.2. Стратегії стимулювання навчальної діяльності учнів.	2	2	1	–	5
Тема 1.3. Когнітивні стратегії на уроках української мови: розвиток критичного, креативного та системного мислення.	2	2	1	–	5
Тема 1.4. Сучасні інноваційні технології навчання в контексті НУШ.	–	4	–	–	4
Тема 1.5. Сучасні моделі оцінювання на уроках української мови.	2	2	1	–	5
Разом за модулем	8	12	4	–	24
МОДУЛЬ 2. ДІАГНОСТИЧНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ					
Тема 2.1. Методичний фестиваль-презентація «Проектування інноваційного уроку української мови: інтеграція сучасних лінгвістичних норм, текстоцентризму та цифрових інструментів НУШ».	–	2	–	–	2
Тема 2.2. Підсумкове заняття. Рефлексія.	–	2	–	–	2
Разом за модулем	–	4	–	–	4
Підсумкові заходи	–	–	–	2	2
Усього	8	16	4	2	30

3. ЗМІСТ ПРОГРАМИ

МОДУЛЬ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ З КУРСУ «УКРАЇНСЬКА МОВА»

Тема 1.1. Синтез діяльнісного і компетентнісного підходів у навчанні в реаліях сьогодення

Сутнісні характеристики діяльнісного і компетентнісного підходів до навчання. Можливості поєднання принципів діяльнісного і компетентнісного підходів на уроках української мови в НУШ.

Тема 1.2. Стратегії стимулювання навчальної діяльності учнів

Емоційні (ситуація успіху, заохочення), пізнавальні (ігри, проблемні ситуації), соціальні (взаємодопомога, співпраця, змагання), вольові (формування відповідальності, інформування про результати) методи мотивації навчальної діяльності здобувачів.

Тема 1.3. Когнітивні стратегії на уроках української мови: розвиток критичного, креативного та системного мислення

Сутнісні характеристики критичного, креативного і системного мислення. Методи і прийоми розвитку критичного мислення (техніки формулювання запитань, «Шість капелюхів», «Фішбоун» та ін.), творчого мислення (техніки візуалізації (інфографіка, ментальна карта, створення візуальних історій), техніки генерації ідей, робота із суперечностями та ін.), системного мислення (техніки візуалізації (кластери, діаграми, кубування), інтерактивні техніки, застосування структурно-логічних вправ та ін.).

Тема 1.4. Сучасні інноваційні технології навчання в контексті НУШ

Використання ІКТ під час підготовки навчальних матеріалів і на уроках української мови. Технології парно-групової роботи. Особистісно зорієнтовані технології. Технології інтерактивного навчання. Творчі методи навчання. Дослідницька діяльність.

Тема 1.5. Сучасні моделі оцінювання на уроках української мови

Основні види оцінювання: формувальне і підсумкове.

Оцінювання за групами результатів.

МОДУЛЬ 2. ДІАГНОСТИЧНО-РЕФЛЕКСИВНИЙ

Тема 2.1. Методичний фестиваль-презентація «Проектування інноваційного уроку української мови: інтеграція сучасних лінгвістичних норм, текстоцентризму та цифрових інструментів НУШ»

Розроблення і представлення навчальних матеріалів до уроку української мови чи заняття лінгвістичного гуртка (тема за вибором слухача).

У такій розробці обов'язково має бути продемонстрована можливість поєднання діяльнісного і компетентнісного підходів (на прикладі формування однієї або кількох компетентностей), застосування однієї зі стратегій мотивації навчальної діяльності здобувачів, використання двох технік розвитку мислення (різновид мислення – за логічним сценарієм уроку/заняття), інтеграція цифрового застосунку (за вибором слухача) й інших інноваційних технологій.

Тема 2.2. Підсумкове заняття. Рефлексія

Різновиди рефлексії. Прийоми рефлексії на заняттях з української мови. Фінальна рефлексія слухачів курсу.

3.1. Орієнтовний перелік практичних завдань

Завдання 1. Оберіть будь-яку тему з граматики і розробіть умову завдання, у якому учням необхідно використати ці знання для розв'язання життєвої проблеми. (Поєднання підходів до навчання.)

Завдання 2. Складіть завдання, що ґрунтується на методі синестезії. (Розвиток творчого мислення.)

Завдання 3. Складіть головоломку (різновид – за вибором слухача; варіант реалізації: традиційний або із застосування онлайн-інструментів).

(Розвиток логічного мислення > математичної компетентності.)

Завдання 4. Складіть завдання, яке передбачає створення багатовимірної матриці.

(Розвиток творчого і системного мислення.)

Завдання 5. Створіть кубик Блума до теми «Поширені і непоширені речення» (узагальнення і повторення) у двох варіаціях: 1) на гранях мають бути запитання; 2) на гранях ви пропонуєте пізнавальні завдання.

(Розвиток системного мислення.)

4. СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Нормативно-правові документи

1. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>

2. Державний стандарт базової середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2022 № 898). URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrainska-shkola-2/derzhavniy-standart-bazovoi-serednoi-osviti>

3. Державний стандарт профільної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 25.08.2024 № 851). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text>

Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання/ наук. ред. укр. видання д-ра пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. К. : Ленвіт, 2003. 273 с.

4. Модельна навчальна програма курсу «Мова в просторі навколо нас. Профільна середня освіта. Основний / поглиблений рівень» для закладів загальної середньої освіти 10–12 класи (Рекомендовано Міністерством освіти і науки України (наказ МОН від 28.08.2025 № 1192). Авторка: Питюр О. В. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/profilna/mnp/2025/profilna-modelna-programa-mova-v-prostori-navkolo-nas.pdf>

5. Модельні навчальні програми для 5-9 класів Нової української школи. URL: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkoli-zaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>

6. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (наказ Міністерства освіти і науки України від 29.08.2024 № 1225). URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-profesiinoho-standartu-vchytel-zakladu-zahalnoi-serednoi-osvity>.

Основна література

1. Горошкіна О. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2004. 362 с.

2. Горошкіна О.М., Попова Л.О., Нікітіна А.В. Теорія і практика навчання української мови в старших класах. Харків: Основа, 2012. 171 с.

3 Коваль Г. П., Деркач Н. І., Наумчук М. М. Методика викладання української мови: навчальний посібник. Тернопіль: Астон, 2008. 287 с.

4. Коваль А., Суржук Т. Методика викладання української мови: навчальний посібник. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. 368 с.

5. Костів О., Сколоздра-Шепітко О. Методика викладання української мови: навчально-методичний посібник. Львів, 2018. 202 с.

6. Крок у професію. Методика викладання української мови: навчальний посібник. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2017. 256 с.

7. Навчання в старшій школі української мови на академічному рівні: посібник для вчителя. Київ: Педагогічна думка, 2012. 208 с.

8. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс / за ред. М. І. Пентиліук. Київ: Ленвіт, 2011. 366 с.

9. Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури: монографія. Суми: ВВП «Мрія-1», 2005. 404 с.

10. Шевцова Л., Кучерук О. Методика навчання української мови: практичні заняття: навчально-методичний посібник. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 115 с.

Додаткова література

1. Голуб Н. Методи в теорії й практиці навчання української мови у закладах загальної середньої освіти: аналітичний аспект. URL: chrome-extension://efaidnbmnnnibpcajpcglclefindmkaj/https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/725742/1/1_2021_%D0%93%D0%BE%D0%BB%D1%83%D0%B1%20%281%29.pdf

2. Гриффін П. Оцінювання та навчання навичок XXI століття: методи й підходи. Дордрехт: Спрінгер, 2015. 310 с.

3. Ляшенко О. І., Топузов О. М. Науковий супровід модернізації змісту базової середньої освіти: проблеми і виклики. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 4. С. 29–36.

4. Марцин С. О. Методика розвитку усного та писемного мовлення в закладах загальної середньої освіти: Методичні рекомендації до навчальної дисципліни. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2024. 49 с.

5. Марцин С.О., Ткач О. В. Комунікативний потенціал байок і афоризмів Г.С. Сковороди на уроках української мови і літератури в 9 класі. *Український світ у наукових парадигмах: збірник наук. праць ХНПУ імені Г.С. Сковороди*. Харків: ХІФТ, 2022. Вип. 9. С. 38–44

6. Мацько Л. І. Українська мова в освітньому просторі: навчальний посібник для студентів-філологів освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 607 с.

7. Омельчук С. Сучасна українська лінгводидактика. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2019. С. 55.

8. Палихата Е. Я. Основи діалогічного спілкування: навчально-методичний посібник. Тернопіль: ФОП Осадца Ю. В., 2021. 168 с.

9. Тележкіна О. О. Запитання як інструмент розвитку критичного мислення під час викладання дисциплін гуманітарного циклу. *Сучасні тенденції в українській і світовій гуманітаристиці: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції*, м. Харків, 07 листопада 2024 року. Харків: ХНАДУ, 2024. С. 112–115.

10. Тележкіна О. О., Голтвеницька М. В. Застосування елементів STREAM-технології на заняттях з української мови. *Лінгвістичні дослідження: зб. наук. праць*. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2022. Вип. 56. С. 388–404.